

SOSYAL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN FİNANSMAN YÖNTEMLERİ: TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA SOSYAL GÜVENLİĞİN FİNANSMANINA KISA BİR BAKIŞ

FINANCING METHODS OF SOCIAL SECURITY SERVICES: SOCIAL SECURITY FINANCING IN THE WORLD AND TURKEY A BRIEF OVERVIEW

Namıka BOYACIOĞLU¹, Mehmet ÖÇAL²

Öz

Evrensel ve insani bir hak olan sosyal güvenlik yıllardır dünyanın her yerinde farklı şekillerde uygulanmış bir politikalar bütünüdür. Uygulanan ülkelerde sosyal koruma ve refahın temel belirleyicisi konumunda olan sosyal güvenlik sistemi, uzun yıllardır farklı kaynaklı sorunlarla karşı karşıyadır. Bu noktada sosyal sigortanın finansmanı bahsedilen sorunların en önemlileri arasında yer almaktadır. Sosyal sigorta kurumunun toplamış olduğu primlerle beraber hizmetlerdeki devamlılığın sağlanabilmesi adına sigortalılara sağlamış olduğu risk faktörlerine göre finansman yöntemlerinin kullanılıyor olması gereklidir. Sosyal sigortanın finansman yöntemlerini saymak gerekirse; fon biriktirme yaklaşımına dayandırılan “Kapitalizasyon” yöntemi ve katkı yarar yaklaşımına göre “Dağıtım” yöntemidir. Türkiye’de sosyal güvenlik kurumları üç farklı biçimde bulunmakta ve ayrıca da farklı risk faktörlerine karşı sosyal güvenlik hizmetleri vermektedir.

Gerçekleştirilen çalışmada sosyal güvenlik sisteminin finansmanına ilişkin Türkiye ve dünyada genel bir değerlendirme yapılmış ve ülkemizdeki sistemin finansman özellikleri ve kurumun finansman durumu incelenerek genel bir değerlendirme ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında SGK’nın finansman açığının sürekli arttığı görülmüş ve sosyal güvenlik sistemine ilişkin güncel erken emeklilik tartışmalarının bu açığı daha da arttıracacağı kanısına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Sosyal Sigorta, Sosyal Koruma, Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri.

Abstract

Social security, a universal and human right, has for many years been a set of policies that have been implemented in different ways all over the world. The social security system, which is the main determinant of social protection and welfare in the countries applied, has been facing different problems for many years. At this point, the financing of social insurance is one of the most important problems mentioned. In order to ensure the continuity of the services together with the premiums collected by the social security institution, it is necessary to

¹ Dr., namikaboyacioglu@gmail.com

² Arş. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, mocal@mehmetakif.edu.tr

use the financing methods according to the risk factors provided to the insured. In order to count the methods of financing of social insurance; Capitalization method (Funding Method) based on fund accumulation approach and Distribution day method (Pay-as-you go system) according to contribution benefit approach. social security institutions in Turkey, are in three different formats, and also provide social security services against different risk factors.

Performed for financing the social security system in Turkey and a general assessment study carried out in the world and in our country the system of financing by examining the characteristics and availability of financing institutions have tried to put forward an overall assessment. Within the scope of the study, it was seen that the financing deficit of “SGK” has increased continuously and it has been concluded that the current early retirement discussions on the social security system will further increase this gap.

Keywords: Social Security, Social Insurance, Social Protection, Financing Methods of Social Security Services.

1. GİRİŞ

Günümüz sosyal devletlerinin ana gayelerinden bir tanesini hiç şüphesiz sosyal koruma oluşturmaktadır. Sosyal demokrasi ile yönetilen ülkeler, vatandaşlarının yaşam imkânlarını asgari refah seviyesine getirilmesini sağlamak için sözlü ve yazılı yasalar düzenleyerek, sosyal politikanın temel yapı taşı olan sosyal koruma kavramına verdikleri önemi göstermektedirler. Sosyal güvenlik ise sosyal korumanın sağlanmasında devletlerin üstlendiği temel vazifelerden bir tanesidir.

Toplum içinde yaşayan bireylerin hayatlarını idame ettiren yaşayacağı fizyolojik, sosyo-ekonomik ve mesleki risklerin devlet eliyle korunması devletin başlıca görevlerinden biridir. Devlet bu korumayı ancak örgütlenmiş bir mekanizma ile gerçekleştirebilir. İşte devletin kurmuş olduğu örgütlenmiş bu mekanizma sosyal güvenlik sistemini oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin en iyi şekilde işlemesi ve toplumdaki bireylerin tamamına ve her çeşit riske karşı adil olarak çözüm bulabilmesi için gelir akışının olması gerekir. Bu nedenle sosyal güvenlik sistemi gelir ve gider akışı olan ve bu gelirin transfer edildiği bir ekonomik mekanizmadır. O halde evrensel bir hak olan sosyal güvenlik hakkının insanca yaşam hakkına yakışır bir seviyede olması ve sürekliliğinin sağlanması için doğru ve güçlü finansal kaynaklar bulunmalı ve bu kaynaklar doğru, etkin ve verimli yöntemler kullanılarak hayata geçirilmelidir.

Toplumda bireylerin evrensel insan haklarına uygun, insan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşamasını amaçlayan sosyal güvenlik sisteminin finansal boyutu, ülke ekonomik koşulları, siyasi ideolojiler ve dönemsel olarak iktidar değişiklikleri ile olan doğrudan ilgisi nedeniyle ülkeden ülkeye ve aynı ülke içinde dönemden döneme değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle sosyal güvenlik kurumlarının ekonomik yapısı kapsamlı ve karmaşıktır.

Sosyal güvenlik sisteminin etkin bir şekilde hizmet verebilmesi için doğru ve güçlü finansal kaynaklar bulunmalı, bulunan bu kaynaklar devamlılık arz etmelidir. Bu finansal kaynaklar bireylerin yaşayacağı risklerde adil ve etkin bir şekilde aktarılmalıdır. Bu hususta da Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nun 1952 yılı 102 sayılı sözleşmesinde sayılan dokuz sosyal sigorta risk ve bu riskler için sosyal sigorta kuruluşları gereği toplanmış olan primlerin değerlendirme yöntemleri çok önemlidir. Bu çalışmada genel olarak sosyal güvenlik sisteminin finansman kaynakları, kaynakların transfer yöntemleri, bu yöntemlerin olumlu ve olumsuz tarafları ve Türkiye’de kullanılan sosyal güvenlik finansman yöntemleri ve sistem içinde yaşanan sorunlar incelenecektir.

2. SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI

Sosyal bilimlere ilişkin diğer kavramlarda da olduğu gibi sosyal güvenlik kavramı da belirli bir süreç sonucunda ortaya çıkmıştır. Sosyal güvenlik kavramı olarak ilk defa ABD’de 1935 yılında “Sosyal Güvenlik Kanunu”nda kullanılmakla birlikte, temel, insani ve evrensel bir ihtiyaç olan ve insanoğlunun ilk yıllarından bu güne sosyal güvenlik ihtiyacının günümüzdeki anlamına ulaşması İngiltere’de ortaya çıkan endüstri devrimi ile yaşanmıştır. Bu şekilde sosyal güvenlik kavramı, yeni ekonomik ve sosyal yapının ortaya çıkardığı sosyal güvenlik ile ilgili sorunları, bu sorunların üstesinden gelmeye çalışan çözüm arayışları ve geliştirilen tedbirlerin tümünü ifade etmektedir (Alper, 2018, s. 210).

Geniş kapsamı ve uygulama farklılıkları sebebiyle kavramın net bir tanımını yapabilmek güçtür. Lâkin, sosyal ve güvenlik kelimelerinin bir araya getirilmesi ile meydana gelmiş kavram en genel anlamı ile, bir ülke halkının bugününü ve yarınını güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı ve uyumlu bir birliktelik kurulmuş olan kurumlar bütünü, gelir güvenliği sağlamayı gaye edinen bir tedbirler sistemidir. Bu sistem bireylerin yoksulluğa düşmesini ya da yaşlandıklarında muhtaç olmalarını önleyici ve koruyucu tedbirlerden oluşmaktadır. Gelirleri ne olursa olsun, insanlara belirli sosyal riskler karşısında sosyo-ekonomik güvence sağlama kapasitesine sahip kurum veya kuruluşlarca gerçekleştirilen eylemlerdir. Bu noktada sosyal devlet tarafından özellikle muhtaç ailelere yönelik yürütülen sosyal politikalar da sosyal güvenlik kapsamında değerlendirilebilmektedir (Tuncay ve Ekmekçi, 2015, s. 2; Seyyar, 2008, s. 432-433; Tutar, 2016, s. 174).

Sosyal güvenlik, insanların yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri sosyal riskler sebebiyle, kişilerin mal varlığında ve gelirinde eksilmeye neden olabilecek tehlikelere karşı alınması gereken önlemlerin sağlanması amacıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Bu riskler; hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm v.b. risklerdir. Kişilerin söz konusu risklerden dolayı geçici veya sürekli olarak kazançlarını kaybetmeleri durumunda düşecekleri yoksulluğa karşı korunmaları için alınan tedbirler sosyal güvenlik sistemini oluşturur.

İnsanların modernleşmesi endüstriyel gelişmenin sınırsız bir şekilde artmasına neden olmuştur. Bu durumdan dolayı, çalışma hayatındaki kişilerin karşılaşma ihtimali olan mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerin de şiddeti artmıştır (Ayhan, 2012, s. 42). Sosyal yaşam içinde artan sosyal risklerin zararlı etkilerine karşı korumaya yönelik olarak çıkan sosyal güvenlik sistemi ile, insanların ekonomilerinin güvence altına alınması ve gelecek endişelerinin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir (Fırat, 2016, s. 319).

Sosyal güvenlik aynı zamanda, bir toplumdaki bireylerin maddi birikimleri ve toplumsal desteklerden veya yalnız kamusal ya da toplumsal fonlardan meydana gelen kaynaklardan sosyal içerikli, aynı ve nakdi her çeşit ödeme ve bağışlardır. Sosyal güvenlik, “sosyal hizmetler”, “sosyal yardımlar” ve “sosyal sigortalar” olarak adlandırılan organizasyonlar ile yürütülen, sınırlı şartlarda ve belirli niteliklerde yaşayan kesimleri içine alır (Yüksek Denetleme Kurulu, 2000, s. 29).

Alper (2003)’e göre sosyal güvenlik kavramı; “gelir dağılımını ve/veya gelirin dağılımını değiştirerek belli bir gelirden sağlanan tatmini arttıran ve bu sayede toplum hayatında fertler ile sosyal gruplar arasında çıkabilecek çatışmaları ve huzursuzlukları önleyerek sosyal hayatın devamlılığını ve bütünlüğünü sağlayamaya yönelik tedbirler ağı ve politikalar demeti olarak” tarif edilir.

Sosyal güvenliğin amacı özetle; kişileri ekonomik güvence altına almak, sosyal risklerin ortaya çıkmadan önce önlenmesini sağlamak ve böylece bireylerin kişisel ve mali gelişimlerine imkân vererek mutlu ve güvende olmalarını sağlamaktır.

Kişilerin sosyal risklere karşı korunmasını sağlayan birçok sosyal güvenlik teknikleri mevcuttur. Günümüzde çağdaş sosyal güvenlik tekniklerinden (sosyal sigorta, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve devletçe bakılma vb.) yararlanılmasının yanı sıra, halen geleneksel sosyal güvenlik tekniklerinden (tasarruf, yardımlar, hukuki sorumluluk, yardımlaşma sandıkları, özel sigortalar vb.) de yararlandığı söylenebilir (Hadzimusic, 2017).

3. SOSYAL GÜVENLİĞİN FİNANSMANI

Finansman kısaca, işletmelerin ya da kuruluşların aktifleri ve diğer harcamaları için gerekli olan kaynağı sağlama işlevidir. Finansman sağlamak amacıyla elde edilen fon kaynağının etkin ve doğru bir şekilde kullanılması da oldukça önemli bir husustur. Sosyal güvenlik finansmanı, kişilere verilecek sosyal güvenlik hizmetleri için fon kaynakları yaratıp, bunları etkin, doğru ve verimli bir şekilde yönetmek ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Günümüzde sosyal hayat ortamında ve mesleki yaşamda bireylerin karşılaşması muhtemel sosyal risklerin hızının artması, sosyal güvenlik sisteminin kapsamının, bireyler ve riskler açısından genişlemesine ve sağlanan yardımların artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu durum sosyal güvenliğin finansmanının da önemli hale gelmesine neden olmuştur (Hadzimusic, 2017). Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı iki türdür. Birincisi; sosyal güvenliğin finansmanının tamamen devlet tarafından karşılanması, ikincisi; kişilere sosyal sorumluluk bilinci altında, sosyal güvenliğin finansmanının işçi ve işverenden sağlanması durumudur (Hadzimusic, 2017). Sosyal güvenlik finansman kaynakları, işçi ve işverenden alınan primler, sosyal güvenlik kurumlarının açık vermesi durumunda devletin sağladığı katkılar, vergi indirimi ve dolaylı veya dolaysız alınan vergilerdir.

Sosyal güvenlik sisteminin finansman kaynaklarının sağlanması ne kadar önemli ise bu kaynakların doğru kullanılma yönetimi de bir o kadar önemlidir. Kaldı ki; yalnız kaynak sağlamak sistemin işleyişini devam ettirmek için yeterli değildir. Sistemin devamlılığı için kaynakların etkin, doğru ve verimli bir şekilde kullanılması ve yönetilmesi gereklidir. Bu da ülkenin ekonomik durumuna göre uygun finansman yöntemlerinin seçilmesi ile sağlanacaktır.

Primli sosyal güvenlik rejimleri olarak da adlandırılan sosyal sigorta kurumlarının temel gelir kaynağını sigortalı ve işverenler tarafından ödenen primler oluşturmaktadır. Bahsi geçen taraflara zaman zaman kamu otoritesi de doğrudan veya dolaylı prim ödeyerek ve/veya katkıda bulunarak katılmaktadır. Bahsi geçen primler sosyal güvenlik sisteminin en temel gelirini oluşturmaktadır. Primler bağımlı çalışanların ücret ve gelirleri üzerinden belirli bir yüzde olarak, kendi adına bağımsız çalışanlardan ise kurumca belirlenen gelir sınırları arasında kalmak şartıyla kendileri tarafından belirlenen miktar üzerinden tahsil edilmektedir. Bağımlı çalışanların primleri sigortalı ve işveren tarafından ödenirken, eğer devlet katkısı yok ise, kendi adına çalışanların tüm katılım primleri kendileri tarafından ödenmektedir (Alper, 2015, s. 165).

4. SOSYAL GÜVENLİĞİN FİNANSMAN YÖNTEMLERİ

Her finans kuruluşunda gelir-gider dengesi, kar maksimizasyonu, finansman kaynağının sağlanması ve sağlanan finansal kaynağın doğru, etkin ve verimli kullanılması, faaliyetlerini devam ettirebilmeleri ve sürdürülebilirlik açısından ne kadar önemli ise sosyal güvenlik sağlayan kurumların da amaçları doğrultusunda faaliyet gösterebilmeleri için, kullandıkları finansman yaklaşımlarıyla elde ettikleri finansman kaynaklarını aktarmayı etkin bir şekilde yapmaları da aynı şekilde önem taşımaktadır. Finansman yöntemi, kelime ve anlam

olarak; çok geniş ve oldukça karmaşıktır. Sosyal güvenlikle ilgili kurumların mali bakımdan gereksinimlerini bir kereye mahsus olarak sağlayabilmesi yeterli değildir. Önemli olan bu sağlanan mali kaynakların uzun, istikrarlı, devamlı ve en verimli şekilde kullanılmasıdır (Alper, 1990, s. 4; Yurdadoğ, 2002). Sosyal güvenlik kurumlarının sigortalı bireylere, ihtiyaç duydukları şekilde hizmet verebilmeleri adına, güçlü denebilecek ölçüde finansman yöntemine sahip olmaları ve sigortalı olan vatandaşları korumak amacıyla doğabilecek risk unsurları için doğru finansman yönteminin kullanılıyor olması gerekmektedir. Sosyal güvenlik kurumlarının elde etmiş olduğu finansman kaynağıyla, sosyal amaçların gerçekleşmesini hedefleyen sorumluluklarını en uygun biçimde yapmak ve devam ettirmek zorundadırlar. Bu durum için finansmanla ilgili uygulanmakta olan politikalarının ülkelerin ekonomilerinde ve sosyal koşullarında uyum gösterebilecek yöntemlerin hayata geçirilmesi, hayata geçen bu finansman yönteminin de kişilerin gelir ve gider finansmanları özelinde güçlü bir dengeyi sağlaması gerekmektedir (Güven, 1976, s. 50). Bu denge sağlanmaya çalışılırken de sosyal adalet ve eşitlik ilkesi göz önünde tutularak gelir dağılımı ayrımı yapılmadan tüm bireylerin sosyal güvenlik kapsamı altına alınmasına, bu kapsama alındıktan sonra da dağılım ve bölüşüm aşamasına gelindiğinde sosyal risklere maruz kalanların ve muhtaç durumdakilerin ihtiyaçları göz önüne alınarak sosyal adaletsizliklerin giderilmesine öncelik verilmesi gerekmektedir (Bayri, 2013, s. 41-42).

Sosyal güvenlik kurumlarının uygulamış oldukları finansman yöntemleri, ülkeden ülkeye değişkenlik gösterdiği gibi, kurumdan kuruma, programdan programa göre bile değişkenlik göstermektedir. Bazı ülkelerde, sigorta maliyetleri tamamen devlet katkısı ile sağlanırken, bazı ülkelerde ise devletin yanında işçi ve işverenden alınan primler ile sağlanmaktadır (Balcı, 2001, s. 92). Sosyal güvenlik kurumlarının finansmanını sağlayanın devletin olması veya çalışan ve işverenlerin olması önemli değil, önemli olan, elde edilen bu kaynakların o kurumun güvenlik sistemine uygun bir şekilde işleyen finansman yönteminin seçilmesidir.

Sosyal güvenliğin finansman boyutu 4 farklı yolla olabilir. Hangi yolla elde edileceği hususunda toplumların karar vermeleri gerekir. Bu dört farklı yolu başlıklar altında incelersek (Alper, 2015, s. 207):

- 1- Kurum öncelikle bir yılda yaratılan milli gelirden sosyal güvenlik için ne kadar pay ayıracağını tespit etmelidir.
- 2- Sosyal güvenlik sisteminin finansman kaynağı hangi gelirden elde edilecektir? Prim ile mi yoksa vergiler ile mi?
- 3- Sağlanan finansal kaynağın, dağıtım ve bölüşümü için hangi yöntem kullanılacaktır?
- 4- Kurulan sosyal güvenlik sisteminin finansman boyutunun tasarruf, yatırım, iktisadi büyüme gibi temel ekonomik kriterlere de olumsuz bir etki yaratmaması nasıl sağlanacaktır?

Yukarıda bahsedilen sorun olabilecek unsurları en aza indirgemenin yolu ise sosyal güvenlik içerisindeki katkı-fayda süreçleri, uzun vadede denge kurabilmeyi hedefleyen "kapitalizasyon" veya kısa vadede denge oluşturmayı hedefleyen "dağıtım" sistematığı şeklinde isimlendirilen iki ana finansman yöntemidir (Çelikoğlu, 1994). İki yöntemden biri tercih edilebileceği gibi iki yöntemin de bir arada kullanılabildiği karma bir yöntem uygulanabilir. Ancak ülkemizde sosyal güvenlik içerisinde önemli bir yeri bulunan sosyal sigorta kurumlarının sigortalılara sağlamış olduğu risklerde de her bir risk için farklı finansman yöntemlerinden bir tanesinin uygulandığı görülmektedir. (Çelikoğlu, 1994). Uygulanacak olan finansman yönteminin hangisi olacağını belirleyen öge, ayrılan karşılıklardır. Bu karşılıklar (Yurdadoğ, 2000):

- Matematik Karşılık: Sigortalı bireylere ve hak elde eden kişilere sağlanmış olan gelir ve maaşların ödenmesi için ayrılan ve ödenmekte olan söz konusu sosyal kazançların peşin miktarlarına gelen karşılıktır.
- Diğer Karşılıklar: Farklı ufak harcamalara bir iç sigorta fonu sağlamak için ayrılan karşılıklardır.
- Ödenmiş primler karşılığı: Gelecekte elde edilecek sosyal gelirlerin farklı bir bilanço tarihindeki değeri ile gelecekte ödenecek primlerin bugünkü değeri arasında ortaya çıkabilecek farklar için ayrılan karşılıklardır.
- Olağanüstü karşılıklar: Hesap yılı sonunda gelir ve gider arasında dengesizlik olması durumunda tedbir amacı ile ayrılan olağanüstü karşılıklardır.

Tablo 1. Seçilmiş Ülkelerin Sosyal Güvenlik Sistemi Finansman Türleri

Ülke	Uygulanan Plan	Finansman Yöntemi
Arjantin	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Avustralya	Kamu Primleri	Dağıtım Yöntemi
Avusturya	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Belçika	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Brezilya	Özel Sosyal Güvenlik	Kapitalizasyon Yöntemi
Şili	Bireysel Prim Hesapları	Kapitalizasyon Yöntemi
Çek Cumhuriyeti	Kamu Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Danimarka	Kamu Prim Sistemi	Dağıtım-Kapitalizasyon Yöntemi
Fransa	Eyalet Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Almanya	Eyalet Prim Biriktirme	Dağıtım Yöntemi
Yunanistan	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Meksika	Bireysel Fonlama Hesapları	Kapitalizasyon Yöntemi
İrlanda	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi
Yeni Zelanda	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Peru	Özel Prim Sistemi	Kapitalizasyon Yöntemi
Türkiye	Kamu Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Portekiz	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
İtalya	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Lüksemburg	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Portekiz	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Slovakya	Kamu Primleri	Dağıtım Yöntemi
İspanya	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi
İsviçre	Eyalet Primleri	Dağıtım Yöntemi
Polonya	Kamu Prim Planları	Dağıtım Yöntemi
İzlanda	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi

Kaynak: İsmail Güneş ve Soner Yakar, Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi, 2004, 13(2), 133.

Tablo 1.’de görüldüğü üzere, dünyada sosyal güvenlik sistemi devlet tarafından yürütülen ülkelerde finansman yöntemi olarak Dağıtım Yöntemi uygulanmaktadır. Yalnızca, Danimarka her iki sistemi de uygulamaktadır. Sosyal güvenlik sistemini özelleştiren ülkelerde ise Kapitalizasyon (fonlama) sisteminin uygulandığı görülmektedir (Güneş ve Yakar, 2004, s. 132).

Küresel anlamda sosyal güvenliğin yaşlılık, sağlık, iş kazası ve meslek hastalığı gibi kısa ve uzun vadeli uygulamalarının kapsamının genişleme eğilimi ve 2009 yılından günümüze OECD ülkelerinde sosyal korumaya yönelik harcamaların ülkelerin milli gelirlerinin %20’ye yakın oranlarında artması gibi etmenler de göz önüne alındığında sosyal güvenliğin finansmanının bu durumdaki payı tartışmaya açılacaktır (ILO, 2014).

4.1. Kapitalizasyon Yöntemi

Kapitalizasyon yöntemi, gelecekte bir zamanda sosyal risk unsurlarından kaynaklanabilecek ödemeleri karşılayabilmek adına bir fon meydana getirilmesi esasına dayanan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Güzel ve Okur, 1999, s. 68). Fon biriktirme işlemi bireysel olabileceği gibi kollektif de olabilmektedir. Bireysel kapitalizasyon yönteminde, sigortalı adına ödenen primler, ileride aynı bireyin sosyal gelir giderlerinin karşılanması için, bireyin kişisel hesabında biriktirilmektedir. Kollektif kapitalizasyon yönteminde ise tüm sigortalılar tarafından alınan primler bir havuzda biriktirilerek, ileride oluşacak sosyal risklere karşı, sosyal sorumluluk ve dayanışma ilkesine dayandırılarak kaynak sağlanmaktadır (Yurdadoğ, 2000, s. 87). Günümüzde bireysel kapitalizasyon yöntemi kullanılmamaktadır. Çünkü sosyal risklerin kişiler arasındaki dağıtım ilkesine ters düşmektedir. Ayrıca kapitalizasyon yönteminde yukarıda bahsedilen karşılıklardan matematik karşılık ve ödenmiş primler karşılıkları ile fon yaratılmaktadır (Yurdadoğ, 2000).

Bu yöntem kapsamında, matematiksel hesaplara ve olasılık hesaplarına dayanmakta olan aktüeryal hesaplamalarıyla, sosyal güvenlikten faydalanacak kişilerin ödeyecek olduğu sabit bir prim veya katkı oranları netleştirilerek gelir ve giderlerin devamlı olarak denge içinde tutulması amaçlanmaktadır (Hazine, 2002).

Kapitalizasyon yöntemi kapsamında sigorta kurumunda, olası risk unsurlarının gelecek dönemlerde doğurabileceği ödemeleri karşılamak amacıyla fon oluşturulur (Şakar, 1992, s. 74). Aynı zamanda fon biriktirme diye adlandırılan kapitalizasyon yönteminde bireysel fon biriktirme terk edildiği için genellikle toplu fon biriktirme yöntemi kullanılır. Toplu fon biriktirme yönteminde, işçi ve işverenler tarafından ödenmekte olan primler, primlerin getirmiş olduğu faizler ve primlerin işletiliyor olmasından elde edilecek gelirler özel bir hesap içinde biriktirilir, toplanan söz konusu fonlar gelir sağlayacak alanlar için değerlendirilerek, gelecekte sigortalı kişilere yapılacak ödemelerin kaynaklarını meydana getirir (Modigliani vd., 2000; Tuncay, 2002, s. 151). Bu yöntem kapsamında birikimi olan fonlarda elde edilmiş olan gelirler, sistemin nakit gereksinimlerini minimize etmektedir. Aynı zamanda biriken fonlar başka yatırım alanlarında kullanılarak ülke ekonomisine de katkı sağlar (Gerek ve Oral, 2004). Bu sebeple dağıtım yöntemine göre fonlama yönteminin, mali açıdan çok daha esnek bir yöntem olduğu ifade edilmektedir (Modigliani vd., 2000). Bir diğer anlamda, kapitalizasyon yöntemi kapsamında esas olan, sigortalıların geleceklerini kendilerinin finanse etmesidir. Ancak bu yöntem istikrarlı ekonomisi olan enflasyonu normal seyreden ülkelerde başarı sağlamaktadır. Şöyle ki; enflasyonist ve devalüasyon yaşayan ve ekonomisi istikrarlı olmayan ülkelerde, paranın reel alım gücünün düşmesi biriken fonlar işletilse bile değer kaybına engel olamamaktadır (Gerek ve Oral, 2004). Bu nedenle birçok ülkede dağıtım yöntemi tercih edilmektedir.

4.2. Dağıtım Yöntemi

Kapitalizasyon yönteminin uygulanmasında enflasyonist ülkelerde yaşatacağı sakıncalar nedeniyle, bu tür ülkelerde uygulanmak üzere dağıtım yöntemi geliştirilmiştir. Dağıtım yöntemi, gelirler ile giderlerin arasında bir denge olması esasına dayanan bir yöntem olup, belirli bir yılın gelirleri ile söz konusu yılın giderlerinin karşılanması hedeflenmektedir. Söz konusu yöntem; aktif şekilde prim verenlerin pasif olanlara sağlamış olduğu yararların, gelecekte emeklilik zamanlarında eşit seviyede yarar kazanılmasını hedefleyen bir sistem olarak karşımıza çıkar (Pennachi, 2003; Modigliani vd., 2000). Bu yöntemde belirli bir yılda sağlanan gelirlerin giderleri karşılaması gerekir. Bu yüzden prim ödemeleri ilişkili dönemin giderlerine göre tespit edilmelidir. Dağıtım yöntemi sistemi içerisinde, içinde bulunulan senenin gelirleriyle aynı ya da bir sonraki senenin gider kalemleri mukayese edilir ve bir dönem içinde sağlanan yararlar, aynı dönemde toplanan primlerle finanse edilir

(Dilik, 1992, s. 246; Pavard, 1979, s. 44). Dağıtım yöntemi, halen çalışmakta olan bireylerden emekli olmuş bireylere doğru bir fon aktarımını kapsadığı gibi, aynı zamanda gerek aynı kuşaklar içinde gerekse de aynı dönem içerisinde farklı yaş grupları içinde reel gelirin tekrardan dağıtımını temel alan bir sistem olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Sheshinski ve Weiss, 1981, s. 190; Peker, 2003). Görüldüğü üzere dağıtım yöntemi sosyal gruplar arasında dayanışma esasına göre işlemektedir. Bu durumda sosyal güvenlik kurumlarının tahsis ettikleri primler ile ödenen yardım ve desteklerin denge halinde olması gerekmektedir. Eğer bu denge bozulursa, fon açığı ortaya çıkarak kurumun finansal krize girmesine sebep olur. Sosyal güvenlik finansmanında dağıtım yöntemini uygulayan az gelişmiş ülkelerde, son zamanlarda gerçekleşen olumsuz durumların artması sebebiyle, söz konusu ülkelerdeki sosyal güvenlik kurumlarının finans sıkıntısı çekme sonucu ortaya çıkmıştır. Bu duruma düşmüş ülkelerde devlet ya kendi bütçesinden ya da dolaylı vergilerden katkıda bulunmak zorunda kalmaktadır. Bu yüzden aslında dağıtım yöntemi, hastalık, analık ve iş kazası gibi geçici sosyal risklere yönelik sigortaya daha uygun düşen bir yöntemdir diyebiliriz (TOBB, 1994, s. 81).

Dağıtım yönteminde, kısaca, çalışanların ödemiş olduğu primlerle, emekliler mali olarak desteklenmektedirler (James, 2002). Dağıtım yöntemi kapsamında fonların birikmesi gibi bir durum bulunmamaktadır (Hazine, 2002). Bundan dolayı da, söz konusu yöntem fonlama yöntemine kıyasla tasarruf seviyesini çok daha az arttırmaktadır (Feldstein, 1974; Aurbach ve Kotlikoff, 1987; Modigliani vd., 2000; Mylonas ve Maisonneuve, 2004). Bu yöntemin uygun koşullar altında sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi için yedek akçe ayrılmakta ve yöntemin etkili bir biçimde uygulanabilmesi adına, gelirler ve giderler arasında kesin bir dengenin bulunması da sağlanmak zorundadır (Hazine, 2002). Aksi halde yani aktif sigortalıların sayısında azalma olması durumunda pasif sigortalılara yapılacak olan ödemelerde aksaklıklar yaşanabilir. Böyle durumlarda aktif çalışanların primlerinde artış yapmak ya da sosyal yardımlarda azaltma yoluna gitmek gerekecektir. Böyle durumlarda sosyal güvenlik finansman kaynağı olarak vergiler ve devlet katkıları devreye girecektir (Gerek ve Oral, 2004).

4.3. Karma Yöntem

Karma yöntem, sosyal güvenlik kurumlarının sosyal risk çeşitliliğine göre kapitalizasyon yöntemi ile dağıtım yönteminin bir arada benimsediği üçüncü bir yöntemdir. Karma yöntemde matematik karşılıkların ayrılmasına karşın, ödenmiş primler karşılığının ayrılmadığı bir durum söz konusudur (Dilik, 1992: 251). Karma yöntemde, enflasyon söz konusu ise ve sigortalılar primlerini düzenli olarak ödeyemiyorlarsa, bu durumda kapitalizasyon yönteminin işleyişi farklılık göstermektedir (Yurdadoğ, 2000, s. 91).

5. TÜRKİYE’DEKİ SOSYAL GÜVENLİK FİNANSMAN VE YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

1990’lı yıllarda Türkiye nüfusunun %80’inden daha fazlasının ya prim ödeyerek ya da bunların bakmakla yükümlü oldukları kişiler olarak sosyal güvenliğin kapsamı altında olduğu ifade edilmektedir. Fakat sistem her üç kurumun kapsamındaki kişilere yönelik emeklilik ve sağlık katkılarındaki önemli dengesizlikler sonucu büyük ölçüde eşitsiz ortaya çıkmıştır. Sistemin eşitsiz, korporatist niteliği sonucunda, sağlık hizmetlerine ulaşım, özellikle kendi hesaplarına çalışanlar için sorunlu hale gelmiştir. Ekonomik krizler ise bu sorunları sorunsallar haline getirmiştir. Yine dönemde emeklilik maaşlarının düşüklüğü, erken emeklilik gibi durumlar sigortalıları yaşlılıklarında mahrumiyet yaşamamaları için aile destek mekanizmalarına yöneltmiştir (Özmen, 2017, s. 614).

Bahsedilen problemlerin sorunsallaşması hükümetleri harekete geçirmiştir. Bir taraftan küreselleşme ve liberal ekonomi politikalarına yönelim, diğer taraftan pek çok ülkede sosyal güvenlik sistemlerinin yeniden yapılandırılması zorunlu tek basamaklı sistemlerden çok basamaklı ve ihtiyari ya da tamamlayıcı niteliklere sahip bireysel emeklilik sistemlerinin gelişimine sebep olmuştur. Bu dönemde ILO ile gerçekleştirilen projelerin sonuçları da dikkate alınarak kademeli olarak sistemde yeniden yapılanma süreci başlatılmıştır. Bu eylemlerden ilki 4447 sayılı kanun olmuştur. Bu kanun ile prime esas ücret tavanı, prim ödeme ve emeklilik aylıkları düzenlemeleri, emeklilik aylıklarının enflasyona endeksi gibi düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Yapılan en önemli yenilikler ise Sosyal Güvenlik Kurumu'nun kurulması ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kanunu olmuştur (Gümüş, 2010, s. 19).

2006 yılı Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemi açısından bir milat olmuştur. 2006 yılına kadar her çalışan sosyal kesim için farklı sosyal güvenlik/sigorta oluşumu üzerinden örgütlenmiş çok merkezli bir yapı sisteme hakim iken, yılında yürürlüğe giren 5502 sayılı Kanunu ile, SSK, Bağ-Kur ve emekli sandığı olarak bilinen emeklilik ve sosyal koruma kurumları tek çatı altında toplanmıştır. Bu noktada bahsi geçen reformu gerekli kılan faktörler, sosyal sigortalardaki çok başlı ve karmaşık yapı, sosyal güvenlik sistemindeki ciddi finansal açık, aktif ve pasif sigortalı dengesinin sistem aleyhine çok fazla açık vermesi, erken yaşta emeklilik, kayıt dışı istihdamın yüksek olması gibi faktörler sıralanabilecektir. Sosyal güvenlik sisteminde gerçekleştirilen reform sebebiyle ülkemizdeki sosyal güvenlik sisteminin finansmanını 2006 yılı öncesi ve sonrası olarak değerlendirmek mümkündür.

2006 öncesi ülkemizde üç temel sosyal güvenlik kurumu bulunmaktadır. Bunlar; SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'dur.

Emekli Sandığı'nın kurulduğu süreçte karşılıkların ayrılmasının öngörüsüyle kapitalizasyon yaklaşımının benimsenmiş olduğu ve fon sisteminin meydana getirildiği bilinmektedir. Daha sonraki dönemde, kapitalizasyon yönteminin gerektirdiği karşılıkların ayrılmaması, 1971 senesinde 1425 sayılı kanunun geçici 146. maddesi gereğince de bu sistemde birtakım sapmalar meydana gelmiştir. Bu yüzden Emekli Sandığı'na has nitelikte yasalar çıkartılarak devlet garantisıyla fiilen dağıtım yöntemine geçilmiştir (Yurdadoğ, 2002). Bu durumla beraber de, Emekli Sandığı'nın toplamış olduğu fonların devlet tarafından da kullanılabilirliği doğmuştur.

Yalnız Emekli Sandığı değil, bütün sosyal sigorta kurumlarının ilk kurulduklarında, finansman metotları olarak kapitalizasyon yöntemini benimsedikleri görülmektedir. Fakat zamanla sosyal güvenlik gelirlerini minimize eden gider kalemlerini de aynı oranda arttıran ve sonuç olarak fonları yok eden uygulamalar bu kurumları fiilen dağıtım usulüne göre çalışan sosyal sigorta kurumları sınıfına dönüştürmüştür. Bu dönüşüm ve biriken fonların azalması sosyal güvenlik kurumlarının sermaye piyasasına kaynak aktarmamasına ve yine sermaye piyasasında kurumsal yatırımcı olarak yer alamamasına neden olmuştur (Muter ve Gökbunar, 1998, s. 276).

SSK'nın uyguladığı finansman yöntemi incelendiği zaman, sigorta çeşidine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılıkların oluşmasındaki neden ise ödemelerin uzun ve kısa süreli olmasından kaynaklıdır. Örneğin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında kaynaklı olarak doğan sürekli iş göremezlik geliri veya ölüm aylığı gibi uzun süreli ödemeler için kapitalizasyon yöntemi, kısa süreli sağlık yardımları ve geçici iş göremezlik ödemeleri açısından ise dağıtım yöntemi kullanılmaktadır (Gerek ve Oral, 2004). Ayrıca hastalık ve

analık sigortasında dağıtım yönteminin uygulandığı görülürken, yaşlılık, ölüm ve işsizlik sigortalarında da kapitalizasyon yönteminin uygulandığı görülmektedir (Göv, 1999, s. 207-208).

Bağ-Kur’un uygulamakta olduğu finansman yöntemi ise kapitalizasyon yöntemidir. Yöntemin kapitalizasyon yöntemi olduğu 1479 sayılı Kanunun 79. Maddesinde belirtilen her yıla ait gelirlerden matematik karşılık, ödenmiş primler karşılığı, olağanüstü karşılıklar ve diğer karşılıkların ayrılması ibaresinden anlaşılmaktadır. Ancak sayılan karşılıkların yeteri kadar ayrılmamasından dolayı kapitalizasyon sistemi tam ve doğru bir şekilde uygulanamamaktadır. (Yurdadoğ, 2000).

Türkiye’de faaliyet göstermiş üç sosyal güvenlik kurumunun da ortak sorunu finansman sıkıntısıdır. Sosyal güvenlik sisteminin finansmanında ortaya çıkan sıkıntının ilk nedeni, 1990’lı yıllara kadar devlet katkısının olmaması ve bu durumun sistemin devamlılığında sorunlar yaşatmasıdır (Gökbayrak, 2010, s. 154). Ayrıca işsizliğin giderek artması, kayıt dışı istihdam sorunu, ekonomik kriz nedeniyle primlerin düzenli tahsil edilememesi, siyasi yaklaşımlar sonucu erken emeklilik yasaları, denetim yetersizliği, isteğe bağlı sigortalılık ve prim affi gibi nedenler kurumların finansman sıkıntısı yaşamasına neden olmuştur (Fişek, vd., 1999). Söz konusu kurumların finans sıkıntısı çekmeden devamlılığını sürdürebilmesi için, uygulanan finansman yöntemine göre karşılıkların seçilip, ayrılması gerektirmiştir. Eğer benimsenen yöntemin gerektirdiği karşılıklar ayrılmıyor ise sistemin çökmesi kaçınılmaz olacaktır.

Somut olarak yaşanan sıkıntılara gelince; örneğin SSK’ nın problemi bilhassa uzun vadeli sigorta kolları bakımından elinde olması gerekli olan matematik karşılığın yeterli seviyede bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Matematik karşılık, ileride doğması muhtemel sigorta giderlerini gidermek maksadıyla fon oluşturulması anlamına gelmektedir. SSK’nın son dönemlerde matematik karşılıkları ayırabilme olanağı da en alt seviyelere kadar inmiştir. Bunun en önemli nedeni SSK alacaklarının tahsil edilememesi ve kurum kaynaklarının devlet tarafından kullanılması olarak ifade edilmiştir (Kristal ve İş, 2004).

5510 sayılı kanun ile devletin sağlayacağı uzun, kısa vadeli sigorta kolları hizmetleri ve genel sağlık sigortasının finansmanı için taraflardan prim alacağı vurgulanmış yine bu primlere katkıda bulunmaya bu kanun ile başlamıştır. Kanunda sosyal sigortaların finansmanı ile ilgili hükümler “Primlere İlişkin Hükümler” başlıklı dördüncü kısmında, 79-91 maddeleri arasında yer alan toplam 13 madde ise düzenlenmiştir (Alper, 2015, s. 166; Tuncay-Ekmekçi, 2015, s. 155).

Türkiye’de sosyal sigorta sistemi sigortalı, işveren ve devlet tarafından ödenen primlerle ve devlet katkıları ile finanse edilmektedir. Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası ve işsizlik sigortası için sigortalılar %15, işverenler %22,5, devlet %1 olmak üzere toplam %38,5 oranında prim ödenmektedir. Türk sosyal güvenlik sistemi dünyanın en yüksek oranlı primlerle finanse edilen sistemlerinden birisidir. Ayrıca devlet uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası için tahsis edilen primin ¼’ü oranında katkıda bulunmaktadır. Kamu otoritesi 1990’lı yılların başından itibaren prim ödeme ve katkı yapmanın yanı sıra sosyal güvenlik sisteminin finansal açığını da kapatmaya yönelik kurum bütçesinin %30’una yakın oranda gelir transferinde bulunmaktadır. Bahsedilenlerden yola çıkılarak Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye’nin en büyük bütçe kalemine sahip kamu kurumudur (Alper, 2018, s. 244-245).

Tablo 2. Sosyal Güvenlik Kurumunun Yıllara Göre Gelir-Gider Dengesi (Milyon TL)

Yıllar	Gelir	Gider	Fark
2010	95.273	121.997	-26.724
2011	124.480	140.715	-16.235
2012	142.929	160.223	-17.295
2013	163.014	182.689	-19.675
2014	184.329	204.400	-20.072
2015	220.102	231.546	-11.444
2016	255.880	276.536	-20.655
2017	288.560	312.735	-24.175
2018*	244.651	259.006	-14.355

* 2018 yılı ilk yarısı verileri ortalamasıdır.

Kaynak: www.sgk.gov.tr., e.t., 09.10.2018

Türk sosyal sigorta sistemi 2017 yılı itibariyle 24 Milyar TL'yi geçen bir finansal açık ile karşı karşıyadır. Özellikle son 4 yıldır sistem finansal açığının sürekli artması sistemin işlevselliği ve verimliliğini tekrar tartışmaya açmıştır. Son yıllarda teknolojik gelişme ve gelişen refah imkânlarının ortalama yaşam sürelerini arttırması, ülke nüfusunun artması gibi faktörlerde sosyal sigortaların giderlerini 2010 yılından günümüze sürekli arttıran faktörler olmuştur.

Tablo 2.'de sunulan veriler değerlendirilirken sistemin gelir-gider dengesinin sağlanabilmesi hususunda 2011 yılında 6111 sayılı kanunla getirilen ve her yıl tekrarlanan prim borçlarının yeniden yapılandırılması ile ilgili düzenlemeler ve kayıt dışı istihdam ile mücadele gibi eylemler de hayata geçirilmiştir. Lakin gerek 1999 yılında 4447 sayılı kanunla gerekse 5502 ve 5510 sayılı reform kanunlarına rağmen kurumun gelir-gider dengesi oluşturulamamış, sistemin açıkları artarak devam etmiştir (Alper, 2018, s. 246).

Yukarıda sayılan ve daha da çoğaltılabilecek benzer nedenlerden dolayı hangi finansman yöntemi seçilirse seçilsin Türkiye'de sosyal güvenlik kurumlarının zamanla giderlerin gelirleri matematiksel olarak aşması nedeniyle sistem açık vermeye devam edecektir. Söz konusu açığın ortaya çıkması sonucunda bu açık devlet bütçesinden yapılan aktarımlarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Ancak her ne kadar çaba gösterilse de halen sosyal güvenlik kurumlarının bütçesinde oluşan açık giderilememiştir (Fırat, 2016). Hatta Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin; sigorta kapsamının dar olması, aktif-pasif dengesi, prim toplamada güçlükler gibi olumsuzlukları finansman sorununu daha da derinleştirmektedir (Koray, 2008).

6. SONUÇ

Ülkemizde ve dünyada sosyal güvenlik hizmeti veren kurumların geleceğe yönelik sürekliliklerini sağlayabilmeleri için, en etkin ve en verimli finansman yöntemlerini seçmeleri gerekmektedir. Kurumların verdikleri sosyal sigorta hizmetleri risk açısından çeşitlilik gösterdiği için, uygulayacakları finansman yöntemi de risk doğrultusuna göre en uygun olan yöntem olmalıdır. Seçilen en doğru yöntem finansman sürdürülebilirliği açısından çok büyük önem taşımaktadır. Yanlış bir yöntem seçimi, kurumun finans açısından sıkıntı çekmesine, dolayısıyla sosyal güvenliği sağlanan kişi ve kurumların da zor durumda kalacağına sebep olacaktır.

Küreselleşme ve neo-liberal politikaların sebep olduğu değişim ve bu değişime ayak uydurmaya mecbur olan kitlelerin güvencesiz çalışma koşullarına itilmesi, sosyal güvenlik sistemlerinin erken emeklilik gibi siyasi eylemler ile aktüeryal dengesinin bozulması, bürokratik süreçlerin yoğunluğu gibi sorunlar Türk sosyal güvenlik sistemini sürekli baskılayan unsurlar olmuştur. Özellikle son yıllarda sosyal güvenlik sistemi açığının giderek

artması ve merkez bütçeden her geçen gün bu açığın kapatılabilmesi için daha fazla kaynak aktarımı sigorta sisteminin yanında cari açığı da etkileyen bir boyut kazanmıştır. Sosyal güvenlik sistemlerinin finansal sorunu elbette tüm dünyada sosyal devletlerin bir çoğunun karşı karşıya olduğu bir problemdir. Ancak bu sorunu ülkemizde daha da derinleştiren hızlandırıcılar da mevcuttur. Özellikle bu günlerde tekrar tartışma konusu olan erken emeklilik konusu bu duruma verilebilecek en büyük örnektir.

Bahsi geçen erken emeklilik uygulamalarının uygulanması durumunda hali hazırda ciddi yapısal ve finansal problemler ile karşı karşıya olan sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını daha da ciddileşeceği ve finansal açığın artık içinden çıkılamayacak bir hal alacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alper, Y. (1990), “1990’lı Yılların Başında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Karşılaştığı Temel Problemler”, *İşveren Dergisi*, 4(6).
- Alper, Y. (2003). *Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Alper, Y. (2015). Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sosyal Güvenliğin Finansmanı. *VII. Sosyal İnsan Hakları Sempozyumu*.
- Alper, Y. (2015). *Sosyal Sigortalar Hukuku*. Bursa: Dora Basım Yayın.
- Alper, Y. (2018). *Temel Sosyal Politika Sorunları: Sosyal Güvenlik*. (e.d. Tokol-Alper). Bursa: Dora Basım Yayın.
- Auerbach, A.J. ve Kotlikoff, L.J. (1987). *Dynamic Fiscal Policy*. Cambridge,U.K.: Cambridge University Press.
- Ayhan, A. (2012), “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55.
- Balcı, S. (2001), “Sosyal Güvenlik, Devlet, Haklar”, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, 4(10).
- Bayri, O. (2013), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Kurum ve Kapsam Olarak Gelişimi ve Sosyal Güvenlik Adaleti”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 18-60.
- Çelikoğlu, İ. (1994). Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve Türkiye Uygulaması, DPT Uzmanlık Tezi, Nisan, Ankara.
- Dilik, S. (1992). *Sosyal Güvenlik*, Ankara.
- Ertan, H. (1999), “Sosyal Güvenliğin Sosyal Sigorta Statüsünde Repartisyon Sistemi”, *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dergisi*, 2(3).
- Feldstein, M. (1974), “Social Security, Induced Retirement, and Aggregate Capital Accumulation”, *Journal of Political Economy*, 82, 905–926.
- Fırat, M.S. (2016), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi ve Sosyal Güvenlik Açıkları”, *TBB Dergisi*, (127), 317-338.
- Fişek, A.G., Özsuca, Ş. ve Şuğle, M.A. (1999). *Sosyal Sigortalar Kurumu Tarihi: 1946-1996*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Gerek, N. ve Oral, İ. (2004). *Sosyal Güvenlik Hukuku* (1.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını.
- Gökbayrak, Ş. (2010), “Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2.
- Göv, A. (1999), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Marmara Üniversitesi İİBF Öneri Dergisi*, 2(11).

- Gümüş, E. (2010), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler”, *Seta Analiz Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 24(1), 4-20.
- Güneş, İ. ve Yakar, S. (2004), “Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 127-142.
- Güven, E. (1976), “Sosyal Sigortalar Genel Uygulama İlkeleri ve Sigorta Kolları”, *İktisadi Ticari İlimler Akademisi Yayınları*, 149(91).
- Güzel, A.R. ve Okur, A. (1999). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Yenilenmiş Beta Yayınları.
- Hadzimusic, A. (2017). Sosyal Güvenlik Hukuku. Erişim 30 Kasım 2018, https://pfk.edu.ba/v2/bs/studentska-služba/international-students/download/5081_f955db7c49c117894573131e466a7dde
- Hazine Müsteşarlığı (2002). Kamu Kesimi Genel Dengesi. Erişim 26 Eylül 2018, <http://www.treasury.gov.tr/arastirma/kamukesimigeneldengesi.pdf>
- ILO. (2014). *World Social Protection Report 2014/2015*. Geneva: ILO Publishing,.
- James, E. (2002), “Social Security Reform Around the World: Lessons from Other Countries”, *NCPA Policy Report*, 253.
- Koray, M. (2008). *Sosyal Politika*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kristal-İş (2004). SSK Raporu: Gerçekler Ve Yalanlar. Erişim 29 Eylül 2018, <http://www.kristalis.org.tr/arastirma.htm>
- Modigliani, F., Ceprini M.L. ve Muralidhar, A.S. (2000), “A solution to the Social Security Reform”, *Sloan Working Paper*, August (Fourt Revision).
- Muter, B.N. ve Gökbnar, R. (1998), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Makro Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 14(1).
- Mylonas, P. ve Maisonneuve, C. (2004), “The Problems And Prospects Faced By Pay As You Go Pension Systems: Case of Study of Grece”, Erişim 25 Eylül 2018, <http://www.oecd.org/dataoecd/63/20/1878430.pdf>
- OECD. (2016), “Social Expenditure Update”, Erişim 10 Eylül 2018, www.oecd.org/social/expenditure.htm
- Özmen, Z. (2017), “Avrupa’da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 600-620.
- Pavard, F. (1979), “Social Security Financing Through the Contribution Method”, *First Published Studies and Research*, No:15, Geneva: International Social Security Association.
- Peker, A. (2003), “Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları ve Çözüm Önerileri”, Erişim 20 Eylül 2018, www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/teblig/97/ayse/pdf
- Pennachi, L. (2003), “Behind of Tyranny of Cliches Pay As You Go Versus Funded Pensions”, Erişim 20 Eylül 2018, http://www.ucis.pitt.edu/cwes/CWES/CWES_Lectures/PDFs/Pennacchi_Tyranny.pdf
- Seyyar, A. (2008). *Sosyal Siyaset Terimler Sözlüğü*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Sheshinski, E. ve Weiss, Y. (1981), “Uncertainty and Optimal Social Security Systems”, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. XCVI, No.2.

T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Genel Raporu, (2000). *Sosyal Güvenlik Kuruluşları*.

Erişim 30 Ekim 2018

<https://www.sayistay.gov.tr/rapor/kamu/Kamu%20%C4%B0%C5%91řletmeleri%202000%20Y%C4%B1%C4%B1%20Genel%20Raporu.pdf>

TOBB, (1994). *Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu* (2. Baskı). Ankara: TOBB Yayınları.

Tuncay, C. A. (2002). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.

Tuncay, C. A. (2015). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Basım yayınları.

Tutar, K. (2016). *Ekonomi ve Çalışma Hayatı Terimleri Sözlüğü*. Erişim 9 Eylül 2018, www.sgk.gov.tr
Ankara: Memur-Sen Yayınları.

Yurdadoğ, V. (2000), “Sosyal Güvenliğin Finansman Yöntemleri”, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, 2(7-8), 86-93.

Yurdadoğ, V. (2002), “Sosyal Güvenliğin Finansman Yöntemleri”, Erişim 24 Eylül 2018, www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/diger-yazilar/volkansosyalguvenlik.Pdf